

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Avaldamismärge:

Riigikogu
seadus
algtekst
RT I 1997, 35, 539

Eesti Teaduste Akadeemia seadus

Vastu võetud 16.04.1997

1. peatükk

ÜLDSÄTTED

§ 1. Seaduse ülesanne

Käesolev seadus sätestab Eesti Teaduste Akadeemia õiguslikuseisundi, liikmete staatuse, juhtimise korralduse ja ülesanded.

§ 2. Akadeemia ülesanded

(1) Eesti Teaduste Akadeemia (edaspidi Akadeemia), tuginedes oma liikmeskonnaintellektuaalsele jõule, arendab ja esindab Eesti teadust. Akadeemia põhiline missioon on teadlaste ühendusena sõltumatult ja kõrge teadusliku professionaalsusega aidata kaasa Eestiteaduse ning riigi sotsiaalse ja majandusliku arengu küsimuste lahendamisele.

(2) Oma ülesannete täitmiseks Akadeemia:

- 1) algatab, korraldab ja koordineerib teadusuuringuid;
- 2) arendab rahvusvahelist teaduslikku koostööd;
- 3) kirjastab teaduslikke väljaandeid;
- 4) aitab kaasa uute teadlaspõlvkondade ettevalmistamisele;
- 5) korraldab teaduslikke nõupidamisi ja konverentse;
- 6) viib läbi teadustööde konkursse ja määrab auhindu;
- 7) määrab stipendiume ja uurimistoetusi teadlastele ja üliõpilastele;
- 8) nõustab Riigikogu, Vabariigi Valitsust ja riigiasutusi ning annab neile soovitusi;
- 9) osaleb teadus- ja arendustegevust puudutavate õigusaktide ettevalmistamises;
- 10) osaleb oma esindajate kaudu teiste teadus- ja arendusasutuste ning sihtasutuste töös kooskõlas nende tegevust reguleerivate õigusaktidega;
- 11) esitab arvamusi Eesti teaduse korralduse ning teadus- ja arendustegevuse finantseerimise kohta;
- 12) aitab kaasa teadlaste loomingulise potentsiaali realiseerimisele ja kaitseb nende õigusi.

§ 3. Akadeemia õiguslik seisund

(1) Akadeemia on avalik-õiguslik juriidiline isik, kes tegutseb käesoleva seaduse, teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse (RT I 1997, 30, 471), oma põhikirja ja teiste õigusaktide alusel.

(2) Akadeemia on autonoomne, mis seisneb õiguses iseseisvalt:

- 1) kehtestada oma põhikirja;
- 2) valida oma liikmed;
- 3) määrata oma organisatsiooniline struktuur niivõrd, kui võrd see ei ole reguleeritud käesoleva seadusega;

- 4) valida oma tegevuse suunad, viisid ja koostööpartnerid;
 - 5) otsustada oma vara ja vahendite kasutamise ja käsutamise ülekooskõlas seadusega;
 - 6) otsustada oma tegevuse tulemuste kasutamise üle, kui seda ei piira seadusvõi leping.
- (3) Akadeemia põhikirja ja selles tehtavad muudatused kinnitabüldkogu ning registreeribHaridusministeerium. Põhikiri ja selle muudatused jõustuvad nenderegistreerimise hetkest.
- (4) Akadeemia tegevus lõpetatakse seadusega.

2. peatükk

AKADEEMIA LIIKMESKOND

§ 4. Liikmeskonna koosseis

Akadeemia liikmeskonna moodustavad akadeemikud, kelle piirarvukson 60, ja välisliikmed, kelle arvu määrab üldkogu. Kuuluvus Akadeemia liikmeskonda oneluaegne.

§ 5. Akadeemikud

- (1) Akadeemikuks valitakse Eesti kodanikest teadlasi, kes on oluliselt arendanudteadust omavaldkonnas. Akadeemikuks võib valida ka väljapaistvaid kirjandus- ja kunstitegelasi, kes onandnud olulise panuse Eesti vaimukultuuri.
- (2) Akadeemikud valib üldkogu kandidaatide seast, kelle esitamiseõigus on akadeemikutel, Eestiteadusametustel ja -seltsidel ning loomeliitudel ja -ühendustel. Valimise protseduur jatingimusedsätestatakse Akadeemia põhikirjas.
- (3) Akadeemiku ülesandeks on:
 - 1) edendada isikliku loova töö kaudu teadust, tehnikat, kirjandustvõi kunsti oma valdkonnas;
 - 2) võtta osa teaduse, kultuuri ja sotsiaal-majanduslike arengukavadekujundamisest Eestis;
 - 3) osaleda haritlaste ettevalmistamisel;
 - 4) aidata kaasa teaduse, kultuuri ja hariduse väärtustamisele Eestis;
 - 5) olla vastavalt oma erialale Akadeemia ühe osakonna liige ningvõtta osa üldkogu ja omaosakonnakogu istungitest.
- (4) Akadeemikul on õigus:
 - 1) võtta osa Akadeemia juhatuse ja kõigi osakonnakogudekoosolekutest;
 - 2) esitada Akadeemia üldkogule, juhatusele ja oma osakonnakogulearutamiseks teaduslikke jateaduslik-organisatsioonilisi küsimusi;
 - 3) saada teavet Akadeemia üldkogu ja juhatuse otsuste kohta ningAkadeemia poolt Riigikogule, Vabariigi Valitsusele ning teadus- ja arendusametustele ametlikult esitatud seisukohtadest, samutisaada teavet muudest Akadeemia tegevust puudutavatest olulistest küsimustest;
 - 4) olla valitud mis tahes juhtivale ametikohale Akadeemias;
 - 5) tutvustada ning esitada üldsusele ja riigiasutustele oma seisukohti teadustja ühiskondapuudutavates küsimustes.
- (5) Akadeemia ja oma ülesannete täitmisega seotud kulude katteksaavad akadeemikudeluaegset akadeemikutasu, mille suuruse ja maksmise korra määrab VabariigiValitsus.

§ 6. Välisliikmed

Akadeemia välisliikmeteks valitakse välismaa teadlasi, kellel onväljapaistvaid saavutusi omavaldkonnas ja kes on oma teadustöö kaudu seotud Eestiga. Välisliikmetevalimise protseduur jakandidaatide esitamise kord ning välisliikmete õigused ja ülesandedsätestatakse Akadeemiapõhikirjas.

3. peatükk

JUHTIMINE

§ 7. Juhtimise korraldus

- (1) Akadeemial on kollegiaalsed juhtimisorganid ja liikmeskonna seast valitud juhid.
- (2) Akadeemia kollegiaalsed juhtimisorganid on üldkogu ja juhatus.
- (3) Akadeemia liikmeskonnast valitud juhid on president, asepresidendid japeasekretär, kesjuhivad Akadeemia tegevust vastavalt käesolevas seaduses ja Akadeemiapõhikirjas sätestatud pädevusele ja tööjaotusele.

§ 8. Üldkogu

- (1) Akadeemia kõrgeim juhtimisorgan on üldkogu, millemoodustavad kõik Eesti Teaduste Akadeemia akadeemikud.
- (2) Üldkogu:
 - 1) kinnitab Akadeemia põhikirja ja teeb selles muudatusi;
 - 2) kinnitab muud Akadeemia tegevust reguleerivad alusdokumendid ja neistehtavad muudatused;
 - 3) kinnitab Akadeemia struktuuri ning Akadeemia asutuspõhimäärused;
 - 4) valib akadeemikud ja Akadeemia välisliikmed;
 - 5) valib Akadeemia presidendi, asepresidendid, peasekretäri ja teised juhatuse liikmed;
 - 6) kuulab ära ja kinnitab Akadeemia tegevuse aastaaruande, kinnitab Akadeemia eelarve ja selletäitmise aruande;
 - 7) annab hinnanguid teadussuundade olukorrale Eestis ning teeb ettepanekuid nende arendamiseks;
 - 8) võtab vastu seisukohti Eesti riigi sotsiaalset ja majanduslikku arengut puudutavates küsimustes, edastades need Riigikogule ja Vabariigi Valitsusele;
 - 9) kuulab teadusettekanideid;
 - 10) otsustab presidendi või juhatuse poolt läbiarutamiseks jaseisukoha võtmiseks esitatud teise küsimusi, mis käesoleva seaduse ja Akadeemia põhikirja alusel kuuluvad üldkogu pädevusse.
- (3) Üldkogu istungid on korralised ja erakorralised. Istungid kutsus kokku president, tema äraolekul asepresident. Üldkogu korraline istung kutsutakse kokku vähemalt kaks korda aastas. Üldkogu erakorraline istung kutsutakse kokku, kui seda peab vajalikuks president või kui seda nõuab juhatuse enamus, üks osakonnakogudest või vähemalt üks neljandik kõigist akadeemikuist.
- (4) Üldkogu istungi kokkukutsumis- ja töökord kehtestatakse Akadeemia põhikirjaga.

§ 9. Juhatus

- (1) Juhatus on Akadeemia kollegiaalne juhtimisorgan üldkogu istungite vaheajal.
- (2) Juhatusse kuuluvad president, asepresidendid, peasekretär, osakonnajuhatajad ja üldkogupoolt akadeemikute hulgast valitud liikmed.
- (3) Juhatus:
 - 1) tagab üldkogu otsuste elluviimise;
 - 2) valmistab ette üldkogule esitatavad küsimused;
 - 3) kuulutab välja teadustööde konkursse ja määrab auhindu;
 - 4) kuulutab välja ja määrab uurimistoetusi ning stipendiumeteadlastele ja üliõpilastele;
 - 5) otsustab Akadeemia astumise rahvusvahelistesse organisatsioonidesse;
 - 6) otsustab Akadeemia vara kasutamise seadusega sätestatud piires;
 - 7) kinnitab Akadeemia kantselei ja selle struktuuriüksuste põhimäärused ning nende aruanded;

8) moodustab alalisi või ajutisi komisjone küsimuste lahendamiseks konkreetsete teadusvaldkondades;

9) täidab muid Akadeemia tegevuseks vajalikke ülesandeid.

(4) Juhatus istungid toimuvad vastavalt vajadusele, kuid mitte harvem kui kordkvartalis. Istungite töökord määratakse reeglendiga, mille kinnitab üldkogu.

(5) Juhatus otsus jõustub pärast presidendi poolt allakirjutamist. Kui president keeldub juhatusotsusele alla kirjutamast, antakse küsimus üldkogu otsustada.

(6) Juhatus on aruandekohustuslik üldkogu ees.

§ 10. President

(1) President on Akadeemia üldjuht, kes esindab Akadeemiat suhetesteiste isikutega. Ta kannab vastutust Akadeemia üldise arengu, tema põhikirjajärgse tegevuse ning Akadeemia vara ja vahendite õiguspärase ja otstarbeka kasutamise eest. President on aruandekohustuslik üldkogues.

(2) Presidendi valib üldkogu akadeemikute hulgast salajasel hääletamisel viieks aastaks. Valimise kord sätestatakse Akadeemia põhikirjas. Sama akadeemikut ei saa presidendiks validajärjestikku rohkem kui kaheks ametiajaks.

(3) Presidendiga sõlmib ja lõpetab Akadeemia nimeltähtjalise töölepingu üldkogu poolt volitatud akadeemik.

(4) Presidendi asendab asepresident põhikirjas sätestatud korras.

§ 11. Asepresidendid

(1) Asepresident juhib presidendi määratud töövaldkonda. Asepresident võib ühtlasi täita osakonnajuhataja ülesandeid.

(2) Asepresidentide arvu määrab üldkogu.

(3) Asepresidendi valib üldkogu akadeemikute hulgast salajasel hääletamisel viieks aastaks. Valimise kord sätestatakse Akadeemia põhikirjas. Sama akadeemikut ei saa asepresidendiks valida järjestikku rohkem kui kaheks ametiajaks.

(4) Akadeemia asepresidendiga sõlmib ja lõpetab Akadeemia nimeltähtjalise töölepingu president.

(5) Asepresident on aruandekohustuslik üldkogu ja presidendi ees.

§ 12. Peasekretär

(1) Peasekretär korraldab Akadeemia kantselei kaudu Akadeemia asjaajamist ja finantstegevust, sõlmib ja lõpetab Akadeemia nimel töölepingud osakondade ja Akadeemia kantselei töötajate ning Akadeemia asutuste juhtidega, samuti täidab teisi ülesandeid vastavalt üldkogu ja juhatusotsustele.

(2) Peasekretäri valib üldkogu akadeemikute hulgast salajasel hääletamisel viieks aastaks. Valimise kord sätestatakse Akadeemia põhikirjas. Sama akadeemikut ei saa peasekretäriks validajärjestikku rohkem kui kaheks ametiajaks.

(3) Peasekretäri sõlmib ja lõpetab Akadeemia nimeltähtjalise töölepingu president.

(4) Peasekretär on aruandekohustuslik üldkogu ja presidendi ees.

4. peatükk

STRUKTUUR

§ 13. Struktuur

Akadeemia struktuuri moodustavad:

1) osakonnad;

2) kantselei;

3) asutused.

§ 14. Osakonnad

(1) Osakond ühendab vastava teadusvaldkonna akadeemikuid, välisliikmeid ja Akadeemiaasutusi koostöös teiste sama valdkonna teadus- ja arendusasutuste ning teadusseltsidega.

(2) Teadusvaldkonnad, kus osakonnad moodustatakse, otsustab üldkogu.

(3) Akadeemikute ja välisliikmete kuuluvuse osakondadesse kinnitab juhatus.

(4) Osakond koordineerib Akadeemia teaduslikku ja teaduslik-organisatsioonilist tegevust omavaldkonnas. Osakonna tegevuse alused kehtestatakse osakonnapõhimäärusega, mille kinnitab üldkogu.

§ 15. Osakonna juhtimine

(1) Osakonna tegevust juhivad osakonnakogu ja osakonnajuhataja.

(2) Osakonnakogu moodustavad kõik osakonda kuuluvad akadeemikud. Osakonnakogu ülesanded ja tegutsemise kord sätestatakse osakonnapõhimäärusega.

(3) Osakonnakogu valib osakonnajuhataja osakonda kuuluvate akadeemikute hulgast salajasel hääletamisel viieks aastaks. Valimise kord sätestatakse osakonnapõhimäärusega. Sama akadeemikut ei saa osakonnajuhatajaks valida järjestikku rohkem kui kaheksa meetiajaks.

(4) Osakonnajuhataja on aruandekohustuslik juhataja ja presidendi ees.

§ 16. Akadeemia kantselei

(1) Akadeemia asjaajamist ja finantstegevust, samuti muud tegevust vastavalt üldkogu juhataja otsustele korraldab Akadeemia kantselei, mis töötab peasekretäri juhtimisel juhataja kinnitatud põhimääruse järgi.

(2) Akadeemia kantselei struktuuri ja ametikohad kinnitab juhatus.

§ 17. Akadeemia asutused

(1) Riigikogu otsuse alusel, tulenevalt Akadeemia üldkogu taotlusest, võib Akadeemia luua asutusi, millel on oma eelarve ja pangaarve ning mille funktsioonid ja tegutsemise alused kehtestatakse asutuse põhimääruses.

(2) Akadeemia asutuse põhimääruse kinnitab Akadeemia üldkogu ja see registreeritakse Haridusministeeriumis.

(3) Akadeemia asutust juhib direktor, kellega sõlmib Akadeemia nimeltähtajalise töölepingu peasekretär. Teaduslike funktsioonide täitva asutuse direktor valitakse kunivieks aastaks ning tema nõuandva organina moodustatakse asutuse nõukogu. Direktori valimise ning nõukogu moodustamise kord sätestatakse Akadeemia põhikirjas.

(4) Akadeemia asutus annab oma tegevusest aru Akadeemia presidendile, kesteostab järelevalvetasutuse tegevuse üle.

§ 18. Akadeemiaga assotsieerunud asutused jäseltisid

Akadeemiaga võivad assotsieeruda tema struktuuri mittekuuluvad teadus-, arendus- ja kultuuriasutused ning teadusseltsid, kelle tegevus ja eesmärgid on kooskõlas Akadeemia tegevuse ja eesmärkidega. Assotsieerunud asutuse või seltsi ja Akadeemiasuhted, vastastikused õigused ja kohustused sätestatakse Akadeemia põhikirjas ja assotsiatsioonilepingus.

5. peatükk

VARA JA FINANTSEERIMINE

§ 19. Akadeemia vara

(1) Akadeemia valdab, kasutab ja käsutab oma vara käesolevasseaduses sätestatud korras omapõhikirjaliste ülesannete täitmiseks.

(2) Akadeemia vara on:

1) vara, mis antakse seaduse alusel Akadeemia taotlusel Akadeemia omandisse;

2) vara, mille teine isik võõrandab Akadeemia kasuks.

(3) Akadeemial on õigus omada vara, mis oli Akadeemia omandis enne 1940. aasta 16. juunit.

(4) Akadeemia võõrandab käesoleva paragrahvilõikes 5 kehtestatud korras sellise vara, mis ei ole vajalik Akadeemia ülesannete täitmiseks.

(5) Akadeemiale kuuluvat kinnisvara võõrandada ja laenuvõtta on Akadeemial õigus Vabariigi Valitsuse loal.

(6) Akadeemial ei ole õigust anda laenu, osutada sponsortoetust või olla äriühingu aktsionär või osanik.

(7) Akadeemial on õigus anda uurimistoetusi ja stipendiume ning toetada käesoleva seaduse §-s 18 nimetatud asutusi ja sellise nende põhikirjalises tegevuses.

§ 20. Finantseerimine

(1) Akadeemia tegevust finantseeritakse riigieelarvest ja muudest allikatest. Akadeemiariigieelarvelise finantseerimise maht määratakse vastava aasta riigieelarves Haridusministeeriumi valitsemisala kuludes.

(2) Akadeemial on õigus osutada teistele isikutele omapõhikirjalisest tegevusest tulenevaid tasulisi teenuseid, millest saadud tulu läheb Akadeemia eelarvesse.

(3) Akadeemia rahalisi vahendeid käsutavad president ja peasekretär Akadeemia üldkogukehtestatud tingimustel ja korras.

(4) Akadeemia teadus- ja arendusasutuse infrastruktuuri kulud kaetakseriigieelarvest selleks Akadeemiale sihtotstarbeliselt ettenähtud vahenditest.

§ 21. Eelarve

(1) Akadeemia kõigi tulude ja kulude kohta koostatakse eelarve.

(2) Riigieelarveväliselt laekunud tulud jaotatakse Akadeemia eelarvejärgi üldistel alustel, kuid ei piira seadus või laekuvate tulude kasutamise kohta seatud eritingimused.

§ 22. Kontroll ja aruandlus

(1) Akadeemia peab oma varade ja vahendite kasutamise kohta raamatupidamise jastatistilist arvestust seadusega kehtestatud korras.

(2) Akadeemiale eraldatud riigieelarveliste vahendite kasutamist kontrollivad Rahandusministeerium ja Riigikontroll.

(3) Riiklikku järelevalvet Akadeemia tegevuse üle teostab Haridusministeerium.

(4) Akadeemia annab oma tegevusest aru seaduses või seaduse alusel sätestatud mahus ja korras.

6. peatükk

SEADUSE RAKENDAMINE

§ 23. Üleminek

(1) Akadeemia president tagab Akadeemia põhikirja vastavusse viimise käesoleva seadusega kuue kuu jooksul käesoleva seaduse jõustumisest.

(2) Enne käesoleva seaduse jõustumist Akadeemias moodustatud otsustuskogud ja valitud isikud tegevavad valimisperioodi lõpuni, kui vahepealjõustunud põhikiri ei näe ette teisiti.

(3) Olemasolevate riigi teadus- ja arendusasutuste ühinemisel ja ümberkujundamisel Teaduste Akadeemia asutusteks lähtutakse teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse § 21 lõikest 2.

(4) Vabariigi Valitsus annab Akadeemia valduses ja kasutuses oleva vara Akadeemia omandisse kuue kuu jooksul käesoleva seaduse jõustumisest.

(5) Vabariigi Valitsus annab oma määrusega hiljemalt üheaasta jooksul pärast käesoleva seaduse jõustumist Akadeemiale tasuta üle sellise enne 1940. aasta 16. juunit Akadeemia omandis olnud vara, mida Akadeemia taotleb ja mida on Akadeemia omandisse võimalik üleanda ning mis on Akadeemiale vajalik tema põhikirjas sätestatud ülesannete täitmiseks.

Riigikogu esimees Toomas SAVI